

Kaakkois-Suomen vesien- ja merenhoidon yhteistyöryhmän kokous 11.12.2019

Paikka: Kouvola, Kasarminmäki

Paikalla:

Anna-Riikka Karhunen, (Kymenlaakson liitto)
Helena Kaittola, (Kunnat Etelä-Karjala itäinen osa)
Minna Korttinen (Kunnat, Etelä-Karjala)
Kirsi Seppälä (kunnat eteläinen Kymenlaakso)
Kati Halonen, (kunnat pohjoinen Kymenlaakso)
Ari Laine (Metsähallitus)
Riku Rinnekangas (Kymenlaakson luonnonsuojelupiiri ry)
Jorma Kervinen (Kymenlaakson luonnonsuojelupiiri ry)
Heini Auvinen (Energiateollisuus, Etelä-Karjala)
Janne Raunio (Kymijoen vesi ja ympäristö ry)
Juha Muuronen (MTK Kymenlaakso)
Eeva Saarikorpi (MTK Kymenlaakso)
Hannu Ripatti (MTK metsälinja)
Mika Leino (Metsäteollisuus ry, Etelä-Karjala)
Minna Maunus-Tiihonen (Metsäteollisuus ry, Etelä-Karjala)
Vesa Vanninen (Varsinais-Suomen ELY keskus)
Vesa Tiitinen (Etelä-Karjalan kalatalouskeskus ry)
Niina Hätinen (Saimaan vesiensuojeluyhdistys)
Suvi Nirkko (Kaakkois-Suomen ELY-keskus, L-vastuualue)
Antti Haapala (Kaakkois-Suomen ELY-keskus)
Jouni Törrönen (Kaakkois-Suomen ELY-keskus)
Taina Ihaksi (Kaakkois-Suomen ELY-keskus)
Visa Niittyniemi (Kaakkois-Suomen ELY-keskus)
Leena Gunnar (Kaakkois-Suomen ELY-keskus), pj.

1. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Käytiin läpi edellisen kokouksen pöytäkirjaa. Erityisesti kuulemispalautetta vilkaistiin, kommentteja ei ilmennyt.

2. Muutokset Vesienhoidon yhteistyöryhmässä

Puolustusvoimien jäsen on vaihtunut: varsinaisena Terhi Helkala ja varajäsenenä Anna Kralik.

3. Pinta- ja pohjavesien tilamuutokset

Antti Haapala esitteli yhteistyöryhmäkokousta edeltävässä Ilmaston muutos -seminaarissa Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueen jokien ja järvien ekologisen tilan luokitusta vuosijakson 2012-2018 tulosten perusteella sekä erityisesti sisävesillä tapahtuneita muutoksia verrattuna aiempiin vuosien 2006-2012 tila-arvioihin. Sisävesien ekologisen tilan luokituksiin ei katsottu olevan tarvetta palata yhteistyöryhmän

kokouksessa. Seminaaritalaisuuden aikataulusyistä rannikkovesien tarkastelu oli siirretty yhteistyöryhmä kokoukseen..

Jouni Törrönen esitteli tarkemmin Kaakkois-Suomen rannikolla tapahtuneita muutoksia vuodesta 2000 alkaen luokituskarttojen avulla. Ensimmäisessä vesienhoidon mukaisessa ekologissa luokituksessa (vuodet 2000-2007) tilanne itäisellä Suomenlahdella oli erittäin huolestuttava ja rannikkovesien rehevyys ja yleinen tila näytti menevän vuosi vuodelta huonompaan suuntaan ja mm. laajat pohja-alueet olivat hapettomia. Lähinnä Kymijoen itäisten haarojen edustan sisäsaaristoaluetta lukuun ottamatta rannikon ekologinen tila oli ainoastaan välttävä. Jo kakkoskaudella (vuodet 2006-2012) alkoi kuitenkin vaikuttaa siltä, että itäisen Suomenlahden osalta pahin oli ohitettu ja mm. itäisimmän ulkosaariston ekologinen tila oli kohentunut tyydyttäväksi. Ennen viimeisintä ekologisen tilan luokittelua vuosien 2011-2016 aineistoilla Suomen merenhoitosuunnitelman meren tila-arviota varten rehevyyssarvioluokittelua rannikkovesille. Jo silloin oli nähtävissä, että itäisen Suomenlahden rannikkovesien tilan parantuminen oli jatkunut ja Pyhtää-Kotka ulkosaariston tila oli kohenemassa ja muutosta oli havaittavissa myös sisäsaaristoalueilla, eräitä lahtialueita lukuun ottamatta. Asia vahvistui nyt uusitussa luokituksessa: valtaosa Kaakkois-Suomen merialueesta on vuosien 2012-2017 tulosten perusteella tyydyttävässä tilassa.

Jouni kävi lisäksi erillisinä läpi eri biologisten laatutekijöiden luokituskarttoja vuosijaksolta 2012-2017. Rakkolevien osalta Uolionselkä - Tammionselkä osuus olisi jopa hyvässä tilassa. Pohjaeläimistön osalta muutos parempaan on kenties kaikkein yllättävintä Virolahdella ja sen edustan sisäsaaristossa, jossa pohjaeläimistön tilan arvioinnissa käytetty BBI-indeksi oli jopa hyvän tilan rajoissa. Sen sijaan syvillä ulkosaaristopaikoilla ei todettu yhtä selvää kohenemistä. Rannikonfysikaalis-kemialliset luokitustekijät osoittivat samaa kuin kasviplanktoniin ja rakkolevän kasvuvyvyteen perustuvat luokitusarviot - pintaveden kokonaisfosforipitoisuus oli kuitenkin itäisimmällä ulkosaaristoalueella jo hyvän tilan rajoissa - samoin kuin. Haminan Lupinlahdella ja Kymijoen vesien vaikutuksesta myös Kotkan edusta Keisarisaatama - vesimuodostumassa

Jouni esitti niin ikään uusia tietojärjestelmätekniisiä työkaluja rannikkoluokitusten tekoon. Näistä satelliittien kaukokartoitustietoa hyödynnettiin myös keskikokoisten ja sitä suurempien järvien luokitukseen. Myös veloitettavien osalta esitettiin mm. klorofyllidataa. Jouni toi kuitenkin esiin selvän huolen levämäärien osalta varsinaisen luokitusjakson jälkeen (vuodet 2018-19). Varsinkin hellekesän 2018 tulokset poikkesivat selvästi aiemmasta trendistä, jolloin mm. Huovarin ja Haapasaaren intensiiviasemien loppukesän tulokset olivat jälleen välttävän tilaluokan rajoissa. Virolahden sisälahti on vedenlaadun ja kasviplanktonin klorofyllipitoisuuksien perusteella säilynyt rehevänä ja lahden rehevyys ilmeisesti vaikuttaa myös sen edustan rannikon vedenlaatuun, sillä esimerkiksi Santion alueella rehevyyttä klorofyllipitoisuus vaihtelee vuosien välillä huomattavasti. Sentinel/Landsatin satelliittikuva heinäkuulta 2018, jossa sinilevien pintalauttoja todettiin käytännössä koko Suomenlahden alueella, näytti hyvän yleistilanteen: Kaakkois-Suomen rannikkovesillä, varsinkaan Kotkan itäpuoleisella alueella tilanne ei ollut yhtä hälyttävä kuin lännempänä, läntisellä Suomenlahdella ja Uudenmaan rannikkovesillä.

Yleisön joukosta (metsähallitus) kysyttiin pohjanläheisten vesikerrosten happitilanteen seurannasta. Jouni kertoi Tammion syvänteiden happitilanteesta; se on vuosittainen intensiivipiste. Happitilannetta seurataan kaikilla rannikon seuranta-asemilla ja se on apumuuttujana myös tila-arvioissa. Lisäksi kysyttiin, onko paranemismuutoksessa kyse jostain muustakin kuin Pietarin jätevesien tehokkaammasta puhdistamisesta. Jouni vastaili, että vaikuttaa siltä, että Itämeren pääaltaan tilanteella ja ajoittain sieltä Suomenlahdelle työntyvillä fosforipitoisilla vesillä on nykytilanteessa aikaisempaa suurempi vaikutus aina Suomenlahden itäosille asti. Lisäksi todettiin, että Summan tehtaiden toiminnan päättyminen on vaikuttanut Haminan edustan sisäsaariston tilan kohenemiseen.

Virolahden pohjaeläimistön osalta pohdittiin aiempaa tarkemman lajistomäärityksen vaikutusta (mm. raakkuäyriäisen huomioiminen). Kaakkois-Suomen rannikkovesillä pohjaeläinseuranta on suurelta osin ollut velvoitetarkkailun varassa. Käytiin läpi myös eteläisemmällä Suomenlahdella tapahtuneita kuormituksen vähenemisiä, kuin myös Nevajoen mukanaan tuoman ravinnekuormituksen muutakin vähenemistä. Kaiken kaikkiaan Jouni totesi, että ulomman merialueen tilan on ollut seurausta Pietarin alueen jätevesien käsittelyn parantumisesta. Todettiin sekä velvoitetarkkailuaineistojen että valtion tilaamien näytteenottojen tietojen päätyvän vedenlaaturekistereihin ja ovat siten mukana luokitteluaineistoissa.

Kymenlaakson jokien osalta kysyttiin turvetuotannon tai muun luvitettavan ihmistoiminnan sijainninohjauksen perään (mm. Torasjoki). Vastailtiin turvetuotannon lupien osalta kuvioiden olevan haasteellisia, ja AVI:sta ei aina tule saman sisältöistä päätöstä ELY:n lausuntojen kanssa. Asioiden pitäisi olla niin, ettei turvetuotantoa luvitettaisi riskivesistöjen valuma-alueella, koska BAT ei ole kaikilla kohteilla riittävä. Toimenpideohjelmissa on erikseen rajattu mm. kirkkaat, herkäät latvavedet, ja näiltä osin sijainninohjaus on kyllä toiminut. Muilta osin turvetuotannon sijainninohjaus toimii vaihtelevasti. Esitettiin VPD:n ”vaatimusten” selvempää jalkauttamista lainsäädäntöön. Eri lakien rajapinnat (mm. MRL, YSL vesilaki) ovat myös huomioitavia.

4. Pohjavesiasiat.

Ensin esiteltiin päällisin puolin pohjavesien uutta luokittelua (1, 2, e, 1e, 2e). Työ on osin kesken Etelä-Karjalan puolella.

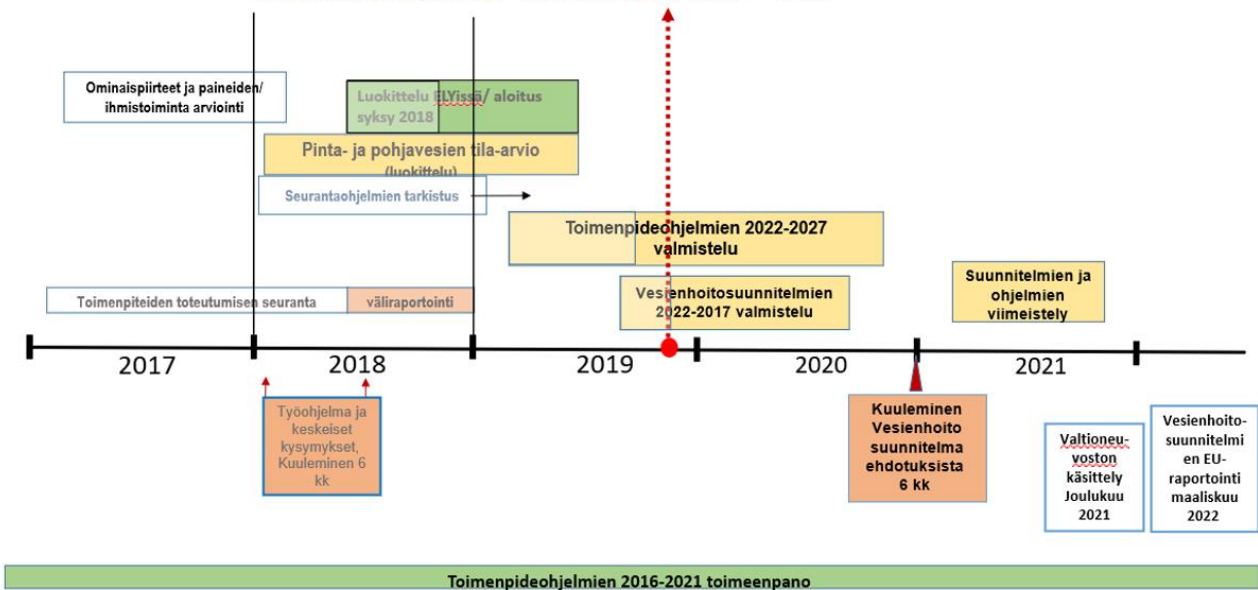
Riskipohjavesialueiksi on määritetyt sellaiset pohjavesialueet, joilla on havaittavissa selvästi ihmistoiminnan vaikutus, ja selvityskohteiksi on nimetty kohteet joilta ei ole riittävästi tietoa. Pohjavesien tilan arvioinnissa määrällisen tilan todettiin olevan hyvä kaikilla pohjavesialueilla.

Kemiallinen tila sen sijaan on huono 6 pohjavesialueella. Husulan pohjavesialue on nyt parantunut huonosta hyvään, koska aiemmin havaittu pilaantuma osoittautui tarkemmissa tutkimuksissa paikallisemmaksi. Luokittelussa on huomioitu vain suuret, vedenhankinnan kannalta tärkeät pohjavesialueet.

5. Ajankohtaista vesienhoidosta.

Taina esitteli vesienhoidon valtakunnallisia aikatauluja. Tila-arviot ovat kiteytettynä kemiallisen tilan täydennyksiä vaille valmiit. Niitä seuraava vaihe on toimenpideohjelmien ja sittemmin vesienhoitosuunnitelmien valmistelu ensi vuoden puolella. Vesienhoitosuunnitelmaehdotusten puoli vuotta kestävä kuuleminen alkaa lokakuun 2020 alusta.

Vesienhoidon suunnittelun aikataulu 2016-2021, 3. suunnittelukierros vuosille 2022-2027 9/2019

ELY-keskuksen omassa vesienhoitotyössä keskitytään huhtikuun loppuun mennessä tapahtuvaan kaikkien toimenpiteiden tallennukseen Hertan alaiseen järjestelmään. Tammikuusta huhtikuuhun käynnistetään Kaakkois-Suomen sektorikohtaiset työpajat, joihin osallistumiskiinnostus on ollut alustavasti kiitettävää. Työpajojen ajankohdat saattavat vielä elää ja esitetyt ajat saattavat venyä. Tavoitteet kaudella 2022-2027 ovat alustavasti ne ”lopulliset”; v. 2027 jälkeen saa pidennyksiä olla enää luonnonolosuhteisiin eli viiveeseen perustuen. Poikkeamien menettelytavat ovat myös epäselvät. On niin ikään nähtävissä, ettei vesienhoitotyö myöskään lopu vuonna 2027, vaan vesienhoito etenee senkin jälkeen kuuden vuoden sykleissä. Yhtään vahvistettua poikkeamaa ei Suomessa vielä ole, eli PPO:n esittämä asumajätevesien vastaanottavan järven luonnonolosuhdepoikkeamaa ei ole oikeusistuimessa hyväksytty. Poikkeaman voi saada vain siihen suuntaan, ettei tyydyttävässä/ välttävissä tilassa olevaa yritetä vääntää hyvään tilaan; tilanheikkenemisiin ei siis saa poikkeamaa.

Poikkeamat vesien- ja merenhoitolaissa esitettiin (23§, 24§ ja 25§), ja yleisön joukosta kyseltiin, miten esitetään kaikkien käytettävissä olevien toimenpiteiden jo tehdyn toteutetuksi.

Kysyttiin niin ikään, onko vesienhoitotyöllä kytköstä merialuesuunnitteluun, ja todettiin ettei selvää kytköstä ole, tosin Jouni kertoi, että merenhoidon suunnittelussa ko. kytkös on olemassa. Merialuesuunnittelussakin on eräänä tavoitteena merien hyvä tila. Kymenlaakson maakuntaliitto on myös avainasemassa.

Kysyttiin niin ikään maankäytön suunnittelusta. Yhdyskuntatyöpajassa käsitellään ko. kokonaisuutta. Pohjavesien osalta maankäyttö ja sen sijainninhjaus ovat keskeinen osa pohjavesien suojelua. Kokonaisfosforiluokkaa ja a-klorofyllin vähentämiskarttoja olisi mahdollisesti tulossa tämänkin kauden vesienhoidon TMP ohjelmaan. Työpajojen ajankohdista tulee kutsuviestiä Tainalta.

Merenhoidon tilannekatsaus

Jouni Törrönen kertoi valtakunnallisesti toteutettavan ja ministeriövetoisen Suomen merenhoidon suunnittelun tilanteesta: Merenhoidon ensimmäinen suunnittelukierros päättyi vuonna 2015, kun

kolmiosaisen suunnitelman viimeinen osa (toimenpideohjelma) valmistui ja se raportoitiin valtioneuvoston hyväksynnän jälkeen EU komissiolle. Toinen suunnittelukierros on käynnissä ja sen ensimmäinen osa valmistui kuulemisen jälkeen 2018. Se sisälsi päivitetyn nykytilan arvion (SYKE:n julkaisuna "Suomen meriympäristön tila 2018"), hyvän tilan määritelmät sekä ympäristötavoitteet indikaattoreineen. Tausta-asiakirjat mukaan lukien sosioekonomisia analyyseja koskevan asiakirjan sekä kooste kuulemisesta saadusta palautteesta löytyvät "Vaikuta Vesiin"-sivustolta (ymparisto.fi/vaikutavesiin). Nykytila-arvion mukaan voidaan yleisesti todeta, että mikään osa Suomen merialueista ei vielä ole hyvässä tilassa. Osassa varsinaisista meren tilan mittareita on kuitenkin hyvä tila saavutettu, kun taas osassa mittareista, kuten roskaantumisesta ei ole vielä riittävästi tietoa, jotta arvio olisi mahdollista tehdä.

Merenhoitosuunnitelman toinen osa, seurantaohjelma, on ollut päivitettävänä ja tällä hetkellä kuulemisasiakirja sekä sen tausta-asiakirja (Suomen merenhoidon seurantaohjelma) ovat viimeisteltävänä. Merenhoidon seurantaohjelman sisältämiä ohjelmia ja niiden alaohjelmia on tarkistettu ja puutteita on korjattu uusilla alaohjelmilla ja niiden osioilla. **Kuuleminen Suomen merenhoidon seurantaohjelmasta alkaa 20.1.2020** ja päättyy 20.3.2020. Kuuleminen toteutetaan pääasiassa sähköisenä kuulemisena Vaikuta vesiin -sivustolla sekä lausuntopalvelussa. Palautteen voi toimittaa joko nettilomakkeella tai VARELY:n kirjaamoon. Lausunnot pyydetään lausuntopalvelu.fi-sivuston kautta.

Myös merenhoitosuunnitelman toimenpideohjelman päivitys on käynnistynyt ja toimenpideohjelman kuulemisasiakirjojen on määrä valmistua siten, että kuuleminen voidaan järjestää vuoden 2021 alkupuolella. EU:n komission palautteen perusteella tulevaan toimenpideohjelmaan toivotaan erityisesti saatavan mukaan alueellisia toimenpiteitä. Kaikki kolme merenhoitosuunnitelman osaa viedään valtioneuvoston hyväksyttäväksi loppuvuonna 2021.

Merenhoidon ensimmäisen kierroksen toimenpiteiden toteutus on käynnissä ja tilannetieto merenhoidon ja vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen vaiheista löytyy verkko-osoitteesta www.ymparisto.fi/vaikutavesiinseuranta.

Visa Niittyniemi esitteli lyhyesti meneillään olevaa vesienhoidon tehostamisohjelmaa. Kaikkiaan hallitusohjelmassa on budjetoitu 22 miljoonaa euroa lisärahaa tehostamisohjelmaan. Tehostamisohjelmaan liittyviä vesistökuunnostus- ja muita hakemuksia on tullut Kaakkois-Suomen ELY keskuksen kirjaamoon joulukuun alkuun mennessä tusinan verran. Lisätietoa asiasta löytyy:

www.ym.fi/vedenvuoro/

7. Seuraava kokous

Ajankohdaksi luonnosteltiin ensi vuoden toukokuun alkua. Toimenpideohjelman pitäisi olla siinä vaiheessa vähintään luonnosvaiheessa.